

2018)

Finsko, Laponsko a Povolží

<https://www.youtube.com/watch?v=JHBZM8tLruI>

<https://www.youtube.com/watch?v=UC7vfgMfz3M>

<https://www.youtube.com/watch?v=LffbIhF3ksk>

Etnografie současného Ruska

Pohanství u Ugrofinů v Povolží

Marijci (Čeremisové)

- ca. 600 000 lidí;
- pohanství 12%, křesťanství 67%; biritualita/afiliace k pohanství ca. 11%

Udmurti (Votjaci)

- ca. 637 000 lidí
- pohanství 5%, křesťanství 40%; biritualita/afiliace k pohanství ca. 40%

Kyjevsko-novgorodská Rus a její susedé (850-1150)

- jádro staroruského státu:
  - 1) Varjagové-Rhosové (Germáni)
  - 2) Slověné a Kriviči (Slované)
  - 3) Vepsové a Čudové (Ugrofinové)
- východní susedé:
  - 1) Komijci, Merjové, Muromové, Marijci, Mordvini (Ugrofinové)
  - 2) Bulhaři a Chazaři + Pečeněhové a Polovci (Turci)

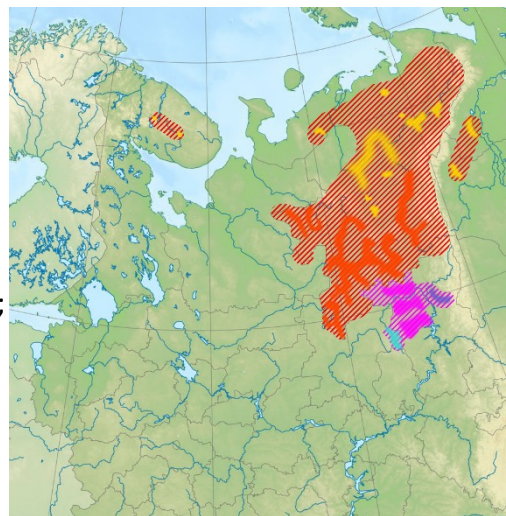

Rusové a Tataři (1237-1552)

Říše Zlaté hordy a vazalská ruská knížectví – 13. století

Christianizace Komijců

- po 1150 – Novgorodští Rusové k horní Vjatce a Čepce - výběr daní od Komijců a Udmurtů;
- 1280-1480 - rivalita Novgorodské republiky a Moskevského knížectví

- 1376

-misijní výprava sv. Štěpána Permského (1340-1396) ke Komijcům

-naučil se jazyk (kvůli liturgii v komijštině) + vytvořil permskou abecedu „abur“ (na bázi ruské cyrilice a řecké abecedy);

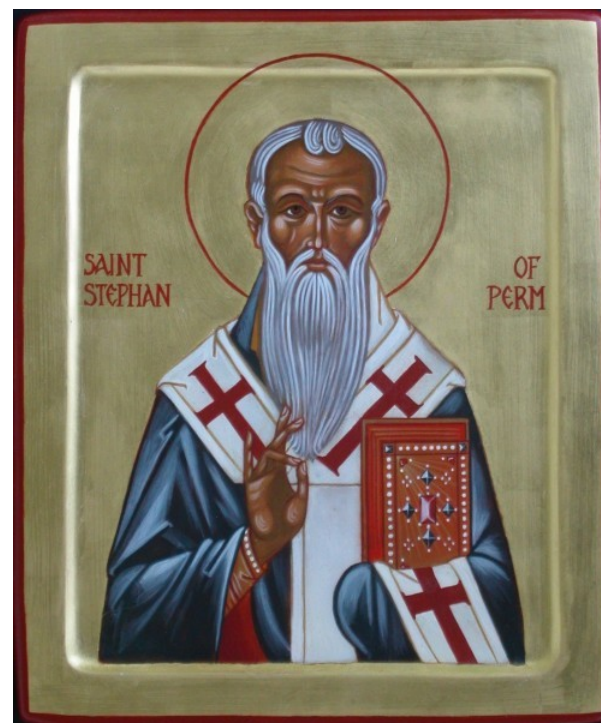
-snaha o nenásilné včlenění komijské kultury do ruské

- 1383

-Štěpán ustaven v Moskvě biskupem Komijské diecéze

- do 1600

- kompletní christianizace Komijců

чтение	А, ЈА	Б	Г		
	Ӏ	б	г		
название	АН	БУР	ГАЙ		
	Д	Э	Ж	ДЖ	
	дой	э	жой	джой	
з	дз'	и,ј	к	л	м
зата	дз'ита	и	кокэ	лэй	мэно
н	о	п	р	с	т
нэно	вой	пэй	рэй	сий	тай
у	тш	ш	ы		
у	чэры	шой	ыры		
	Ѣ	В	О,Ѡ		
	ять	вер	омега		

Christianizace Marijců a Udmurtů

- 1462 - expanze moskevských Rusů (Ivan III.) do Povolží;
- 1552 - Ivan IV. Hrozný dobývá Kazaň
- 1555 – v Kazani založeno v arcibiskupství s cílem misií u neruských etnik

- 1550-1900

- násilné křty Tatarů a Ugrofinů + ničení kultických areálů

- ekonomická misie (dary + úlevy od daní a vojny – strategie Petra I. Velikého)

- fyzické tresty za pohanské kultury a odmítání křtu (do 1850);

- vraždy a vyhnanství členů synkretických náboženských sekt 19. století (marijská *Kugu Sorta* „Velká svíce“)

Ivan IV. Hrozný před Kazaní

Ugrofinští pohané mezi křesťanstvím a islámem

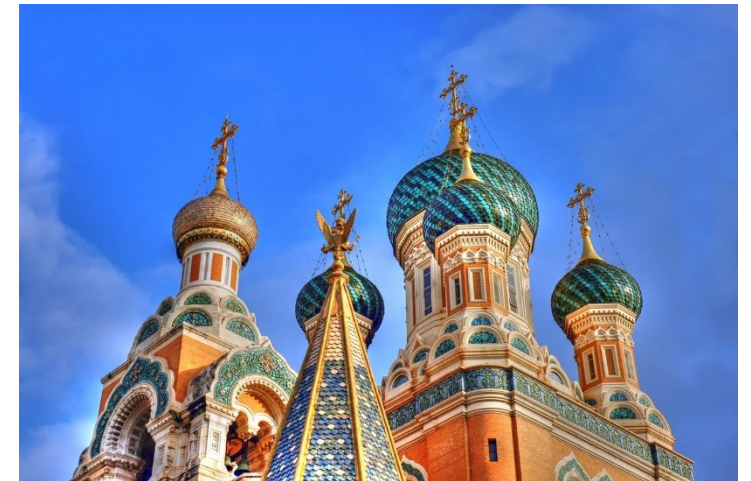
nadvláda Bulharů a Tatarů (ca. 800-1552):

- UF „občané druhé kategorie“
- 4 kasty: 1. rolníci, 2. svobodní sedláci, 3. nižší šlechta, 4. princové

nadvláda Rusů (1552-1917)

- UF „občané druhé kategorie“
- nevolnictví + správa území pod Rusy;

Christianizace Marijců a Udmurtů

1862

- vznik kněžského semináře v Kazani pro neruské studenty – podpora kázání v domorodých jazycích

ca. 1900

- severní („vjatští“) Udmurti konverze téměř kompletní (přes 95%),
- jižní („tatarští“) Udmurti konverze z 50%;
- Marijci konverze ze 75%;

(avšak u obou národů biritualita a syntézy)

Distribuce ugrofinských jazyků v evropském Rusku - konec 20. století
Marijci – tmavozeleně, Udmurti - žlutě

Christianizace neruských etnik

- faktory úspěchu christianizace u Ugrofinů:
  - 1) liturgie v domorodých jazycích;
  - 2) akomodace křesťanství do domorodých kultur
  - 3) benevolence kněží vůči synkretismu a pohanství v soukromé sféře

Marijský posvátný háj (*Kusoto*)

Marijský kněz (*kart*) u opuštěného „molbišče“

Rezistence neruských pohanů vůči křesťanství

- důvody odporu pohanů vůči christianizaci:

1) ztráta komunitní identity = spojení křesťanství s rusifikací

- záznam vysvětlení udmurtského domorodce (1799): „[Udmurti] nemohou opustit svoji víru a zákon svých starších, v opačném případě by do jednoho vyhynuli.“

- záznam vysvětlení marijského domorodce (počátek 20. století): „Pokud přestaneme navštěvovat ten les [kvůli „modlitbám“], zemřeme, celý náš kmen vyhyne.“

2) přetrhání metafyzické vazby „předkové-bohové-komunita-příroda“ = neštěstí v životě, neúrodnost polí, nemoci těla

- záznam kázání pohanského Udmurta Jaška (1852): konvertité k ruskému náboženství a kultuře „mohou očekávat četná neštěstí“.

Náboženský synkretismus u Ugrofinů (16.-20. století)

- adopce světců („ruských bohů“) do panteonu včetně obětí;
- ikony světců přinášeny do posvátných hájů;
- biritualita = počátky pohanských obřadů v kostele + pokračování v posvátném háji;
- vedení křesťanských modliteb dle pohanských formulí;
- kalendářní svátky pohanů stanoveny na období křesťanských svátků
(Velikonoce = svátek jara; Vánoce = svátek „nového Slunce“)
- syntézy pohanských bohů + duchů a křesťanských světců

(udmurtský Inmar = Bůh; triáda Inmar-Kyldysin-Kuaž = sv. Trojice; Hjulesmurt „Lesní člověk“ = sv. Mikuláš Divotvorce; Gudyri Mumi „Matka hromu“ = sv. Ilja Prorok; předkové-voršudové = Anděl strážný, aj.);

Vlivy islámu na pohanství Marijců a Udmurtů

- slabší než vlivy křesťanství
- určovány spíše hypoteticky na základě atributů kultů a rituálů

- kult keremetů (původně arabský termín pro „zázrak, svatý čin“, převzat do íránských a turkických jazyků; v Povolží *keremetja* „modlitba“);
- modlitební úklony vkleče;
- zákaz žen účastnit se modliteb v posvátných hájích;
- zákaz alkoholu při modlitbách (=obětech);
- oběti ovcí a koz;
- zesílení henoteismu resp. inklinace k (inkluzivnímu) monoteismu;

